

Anders Hagfeldt: Tal vid professorsinstallation 2024

Talare

Anders Hagfeldt
Rector magnificus vid Uppsala
universitet

Datum

15 november 2024

Plats

Uppsala

- 1 Herr Ärkebiskop
Fru Konsistoriets ordförande
Företrädare i rektorsämbetet
Profesores instalandi
- 5 Kära vänner

Så är dagen äntligen här. Det här är dagen då ni, kära nya professorer, lämnar ett tillstånd och inträder i ett annat. För så är det faktiskt. Att vara professor vid Uppsala universitet är mer än en titel – det är att formellt vara en auktoritet vid Nordens första universitet, vid ett av världens bästa. Det är att axla en mantel som kan ge större frihet, men som också är kopplad till ansvar. Professor vid Uppsala universitet – det är stort, viktigt, fyllt med möjligheter och glädje, men också prestige. Från och med nu är det er uppgift att hitta balansen i allt detta.

- 15 Idag firar vi alla er 42 nya professorer med expertis inom områden som spänner över hela vårt fantastiska universitets bredd. Vi gläds och uttrycker vår stolthet tillsammans med er. Men jag vill också vara lite allvarlig. Det kommer dagar då ni kanske kommer känna att det är lite obekvämt med rollen. Det kan upplevas som stort kanske överväldigande. Jag tänker i alla fall så ibland när jag åker hem till Vikbolandet utanför Norrköping. Då tänker jag att jag inte riktigt kan fatta hur jag hamnat där jag är nu. Ibland ler jag åt det, men vissa regniga dagar kan tankarna få mig att tveka på min förmåga att axla den där manteln.
- 20

- 25 Då brukar jag påminna mig om att jag på försättsbladet till min avhandling skrev Tage Danielssons citat: Utan tvivel är man inte klok. Första gången jag hittade det var under avhandlingsarbetets sista dagar och jag kände att det skulle stå där eftersom det passade perfekt till min känsla, men också för att det var roligt.

30

Jag hade funderat mycket kring om det jag gjorde var något värt och också lite mer konkret kring den vetenskapliga metoden. I sökandet på svar hittade jag så klart Karl Poppers vetenskapsmodell som jag gillade, tyckte mig förstå, och senare anpassade till min.

35

Naturligtvis är sådana här funderingar fundamentala för varje akademiker oavsett disciplin och även om den vetenskapliga metoden formuleras på lite olika sätt har alla gemensamt att de beskriver system för att närma sig något sannare, mer korrekt än det som fanns tidigare. Min version är i princip klassisk

40

– en modell i tre steg:

Observation/idé/nyfikenhet

Hypotes/modell

Test

45

Sen kommer min fiffighet, ett bindestreck. Re, bindesteck, search – re-search. Resultatet av 3 blir en ny utgångspunkt under 1. Och så snurrar det på. Det är mitt sätt att tänka.

50

Ovan dörren till aulan finns ett citat av Thomas Thorild. Många har tyckt till om det under åren, men få har brytt sig om att läsa vad Thorild själv skrev under 1700-talets senare del. I en sammanställning av hans anteckningar hittar vi resonemanget. Där talar han om det som människan oupphörligt eftersträvar, men också oupphörligt missförstår – det rätta. Och så frågar han sig om människan någonsin kan finna detta evigt rätta. Han talar om strävan efter att närma sig en objektiv sanning som bara kan vara en enda – liknande filosofen Kant som talar om das Ding an sich – tinget i sig – verkligheten som den är oberoende av observatörens filter. Det rätta är alltså det verkligt sanna och Thorild menar att vetenskaperna hjälper oss att närma oss det. Thorilds diskussion berör till stor del den då relativt unga empiriska naturvetenskapen med metoder som kan bekräfta hypoteserna. Men resonemanget har också bäring på samhällsvetenskapen och humaniora. Poängen är tydlig: Vetenskapen om hur det verkligen förhåller sig är det stora målet, vi ska sträva efter att nå fram. Det gör vi antingen genom en väl underbyggd argumentation eller empiriska bevis.

65

Tvivlet finns i allt detta. Men det är inte en trist kall blöt filt. Tvivlet är en sporre, en liten röst som säger att det borde finnas mer att lära, mer att förstå.

70 Tvivlet rätt använt blir till en konstruktiv fråga som utmanar och för framåt,
som en påskjutande kraft i tankens evolution.

Och mitt i allt detta står vi och kan inget annat än att räta på ryggen, fästa
blicken och fortsätta försöka göra kunskapen större och vetandet djupare trots
de begränsningar vi måste leva med.

75

Under ett seminarium som jag deltog i för en månad sedan talade en av era
kolleger – Linda Wedlin, professor i nationalekonomi, om hur hon brukar hålla
ett brandtal för sina studenter om vad det är att vara akademiker. Om skillnaden
mellan åsikter och argument, om förhållandet mellan sak och person om hur en
80 insikt är lika viktig oavsett vem som får den.

Det där brandtalet är en ögonöppnare. I tider som dessa är det avgörande att vi
ser till att skilja på sak och person, på åsikt och argument och att vi håller fanan
högt för det öppna samtalet. Vi ska inte vara de som accepterar att dörrar stängs
85 och att lock läggs på bara för att vissa känner sig obekväma med oliktankande.
Vi ska istället ifrågasätta, göra vad vi kan för att se flera perspektiv än de
invanda, omfamna tvivlen, söka sanningen och glädjas åt att vi har friheten och
rätten att göra allt detta. Det är ett privilegium och ett ansvar och nu, kära
professorer är det ni som ska se till att vårt universitet också fortsatt håller den
90 akademiska vägen öppen och upplyst.

Jag är övertygad om, och tvivlar inte alls på, att det kommer att gå utmärkt!

DIXI

95

Källa

<div>Manuskript hämtat från uu.se (2025-05-23)</div>

Taggar

2020-tal, 2024, Man, Rektors tal

100

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/anders-hagfeldt-tal-vid-professorsinstallation-2024>

105